

לאחרונה פתח "העולם הזה" במדור חדש, שמטרתו לשמש בימה לדיעות השונות מן הדיעות המתבטאות במדור "הנדון", ואף נוגדות להן. מדור זה פתוח לכל איש-ציבור, איש-רוח והוגה-דיעות שיש בפיו השקפה

מעניינת, שיש בה כדי לעורר למחשבה. מובן שכל הדיעות המתפרסמות במדור זה הן על אחריות בעליהן. אין "העולם הזה" משנה את תוכן הדברים או סיגנונם.

בגנותם של איסורי-מגע

"טעמו של קיום יחסים דיפלומטיים אינו הענקת חסד, אלא הפקת תועלת."
וינסטון צ'רצ'יל

למרות ההגדרה הנ"ל, נמשך הנוהג התימהוני של ניתוקם או שלילתם של יחסים כסימן למחלוקת או סתם מורת-רוח. מינהג פולחני זה שייך מבחינה היסטורית לעידן מיוחד בתולדות הדיפלומטיה, כאשר הוותיקן קבע לא מעט את שיגרת החיים הבינלאומיים, שהתנהלו אז במיסגרת "הרפובליקה הנוצרית" של אירופה. המושגים הרווחים היו שכר ועונש, לגיטימיות או אי-לגיטימיות, אמונה וכפירה, מוסר וחסא. לימים השתחררה הדיפלומטיה מן ההקשר התיאולוגי, יחד עם עלייתה של מדינת-הלאום החילונית כגורם הקובע ביחסים הבינלאומיים, במקביל לדעיכת כוחה של הכנסייה.

אף-על-פי-כן, רישומיה של הגישה המסורתית, המוראליסטית, לא נמחקו. הם היו ניכרים בגישתם של האבות המייסדים של ארצות-הברית, שחשבו שככל שיש מיעוט של מגע עם מדינות אחרות, במיוחד באירופה, "יבשת המילחמות והדמים", הרי זה משובה. בסוף המאה ה-19 קיבל הקונגרס המלצה שלא יהיו יחסים דיפלומטיים עם יותר משלוש מדינות (אנגליה, צרפת ורוסיה). עד סיום מלחמת העולם השנייה, מנה שרות-החוץ האמריקאי 800 עובדים בלבד.

המילחמה, על מוראותיה ועוצמת הסכנות הצפויות לאחריה, הביאה לידי גידול אסטרונומי של מערכת היחסים הבינלאומיים בעולם. התלות ההדדית של עמים לשוטט או לחסד לא השאירה לכאורה ברירה וזלת דריקיום בצפיפות גדולה של מגע. גברה

הכנסת חגגה את סיום המושב בקבלת חוק שכמוהו שום מדינה חופשית לא קיבלה מעולם!

הרוקטרינה המנוסחת על-ידי צ'רצ'יל בפתח המאמר הזה. קיום יחסים אינו מחמאה חרצדרית, אלא תועלת הרדית. עם זאת קשה היה להינתק ממינהגים שאבד עליהם הכלת. ארצות-הברית, שסירבה לקיים יחסים עם ברית-המועצות במשך 18 שנה אחרי מהפכת אוקטובר, החרימה את סין העממית מבחינה דיפלומטית במשך 30 שנות קיומה. שנים רבות סירבה גרמניה המערבית לקיים יחסים עם כל מדינה המקיימת יחסים עם גרמניה המזרחית (רוקטרינה הלשטיין).

בדיקת כל הנתונים בטוגיה זו ברוח מחקרית הובילה אותי לקראת המסקנה ש,ספק אם ניתן להציג דוגמה אחת של ניתוק יחסים שהביא תועלת לממשלה שיוזמה אותו". (הדיפלומטיה החדשה ע' 290).

כאשר השגריר הסובייטי האחרון בישראל, דימיטרי צ'ובאכין, בא ללישכתי בחורש יוני 1967, להודיע על ההחלטת ממשלתו לנתק יחסים עם ישראל בגלל קיומה של "מחלוקת חריפה", טענתי כי קיומה של מחלוקת הוא דווקא עילה משכנעת לחיזוקם והרחבתם של יחסים דיפלומטיים ולהגברת הרדישית. הרי בין מדינות השרויות בהרמוניה מלאה, הדיפלומטיה מסתכמת במסיבות קוקטייל בלבד; מחלוקת היא בגדר של אתגר, לא סוג של אסון. תשובתו היתה שמה שאני אומר הוא "הגיוני", אולם ההוראה שבירדו היא לנתק יחסים, ולא כל-כך להיות הגיוני.

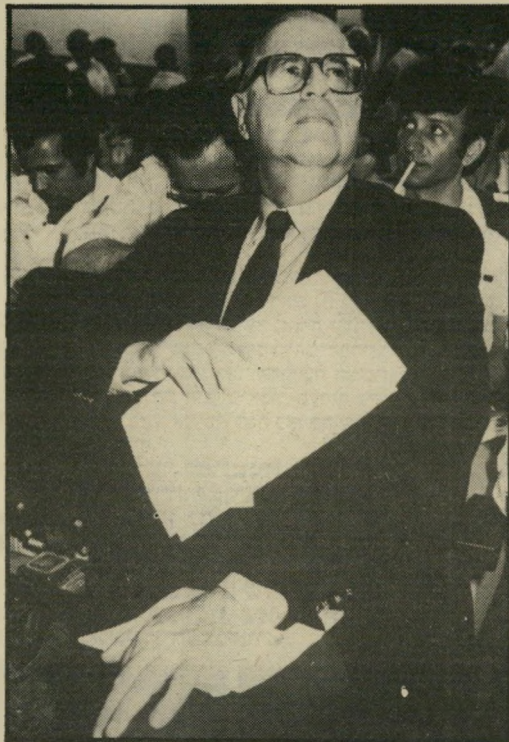
בינתיים התברר, כי הכלל שניתוק-יחסים מתבקם כמנתק וגורם לו יותר נזק מאשר לקורבנו המיועד אינו פוסח גם על מעצמות-על. ברית-המועצות למדה כי על-ידי עירעור האיזון ביחסיה עם מדינות האיזור הוה היא הפקיעה את הזירה הדיפלומטית מידיה והעבירה אותה בחינם לארצות-הברית. ההסדר ההססני והמסורבל שהיא מציעה עכשיו מעיד על תופעה כללית נוספת: יותר קל לנתק מאשר לחדש. עת לנטוע ועת לעקור נטוע, והעקירה קלה מן הניטועה.

עם כל היות הצעד הסובייטי מוגבל וקמציני, הרי אין דרך נבונה אלא בהיענות לו. איולות היא להניח שאפשר להיטיב את מצבם

ולחוק את סיכויי יציאתם של יהודי ברית-המועצות על-ידי "איום" להמשיך במצב הניתוק. שחצנות איננה תחליף למדיניות, וחיוני לרדת מהאשליות המשיחיות שצמחו ממילחמת ששת-הימים ולהכיר בעובדות גיאופוליטיות ומאונ-יעוצמה שלא השתנו באופן יסודי עקב קרבות מוצלחים בשנת 1967.

"אין זה חוק למניעת טרור, אלא חוק לטיפוח הלשנות ולהחרפת איבה"

היפוכו של דבר: חיזוק של מגע עשוי לתרום לקידום האינטרס היהודי בברית-המועצות ולשמש לו מנוף מסייע. ההתפתחות החיובית והמכטיחה ביותר השבוע היתה תמורה משמעותית בנוסחה הישראלית כפי שימעון פרס. תחת ההגדרה השלילית "לא תשותף ברית-המועצות כמהלך הדיפלומטי עד

שלא תחדש את היחסים עם ישראל", בא ביטוי חיובי לאותו רעיון: "ישראל תקבל את השתתפותה של ברית-המועצות אם תביא את מעמדה לידי איזון ושוויון". לא תמיד אפשר לומר כי המוות והחיים נידו הלשון, אך במיקרה הנדון יפה כוחה של אותה סיסמה. ההגמשות של פרס. הנעשות לפעמים כאילו באקראי, ראויות ליותר הערכה משהן זוכות לה בכמה חוגים הקושרים לראשיהם את הכתר של שאיפת-השלוש.

והנה פארארוכס: רווקא בשעה שגורמי חוץ במיורח אירופה ובאפריקה מבקשים את ישראל לפתיחת דיאלוג, גוברת בארץ הנטיה לכרוח מכל מגע מסוג המגיעים החיוניים ביותר, אלה שבנינו ובין העם השכן. אנו הצידה לרגע את הבעיה הרישמית של משאיומתן. הנוסחות שמציעות ארצות-הברית וירדן, ולאירוניה גם ישראל, פותחות שערים רחבים לכל נציגות פלסטינית שתחשיב מ"מ" זה כמטרה חיונית. אחד המיכשולים

לפני השלום הוא הנוהג הקיים בסיכסוך זה — ולא בשום סוגיה בינלאומית אחרת — לבקש מכל צד שיוותר על עמדות-הפתיחה שלו בטרם מ"מ. כל הנוגעים בדבר שגו בפולחן הסמאנטי הוה, הנמשך זה 19 שנה. אנחנו דרשנו מהערכים לרקלם סיסמות לרוחנו: "שלוש", "גבולות בטוחים", "מו"מ", "הכרה בזכותנו להתקיים", "ללא תנאים מוקדמים", "חוזה שלום", "מו"מ ישיר". והם דורשים מאיתנו להשמיע מילות-הצופן שלהם: "נסיגה", "ועידה בינלאומית", "עם פלסטיני", "הגדרה עצמית". עצם הרשימה שהבאתי מגלה כי היענותה של ישראל להם היתה יותר מובהקת מהיענותם לישראל, אך אחרי 19 שנות נרדוים על פני המילונים, מותר לשאול מה יתרון לאדם מכל העמל הוה.

מרוע לא נגביל את הבירור לשאלה פשוטה: היכן להיפגש, מתי, באיזה ררג — ומי יהיו הנפגשים מבחינת יחסם לשלום — ולאלימות? ועידת ז'נווה בשנת 1973 והפגישות בימי אנוור אל-סאדאת התכנסו כלי נחשול מתלווה של סמאטיקה מסבכת. מה גם שאם הצדדים — הישראלי והפלסטיני — יסכימו לשנן את המילים המבוקשות, מן הסתם יוסיף כל אחד את דיכרי "פרשנותו", שיעשו את ההסכם המילולי לסתר. גם 242 וגם "הגדרה עצמית" פתוחות לפירושים סותרים, הכל לפי מגמת פניו של המפרש. במינהג של ימינו, רשאים נציגי מדינות ועמים "להסכים" לאותו הדבר מילולית, תוך אי-הסכמה סיטונית לגבי משמעותה של "הסכמתם" הטרומים-שאיומתן, ומינהג זה הוא ארייכו של המשאיומתן — ושל השלום.

הכנסת חגגה את סיום מושבה בקבלת חוק שכמוהו שום מדינה חופשית לא קיבלה מעולם, וששום ממשלה ישראלית קודמת לא

"הסנאטור מקארתי צוחק עלינו מקיברו, כי לשיטתו היתה עדנה במדינת היהודים!"

היתה מציעה להצבעה. על החוק למניעת "מגע" עם פלסטינים כותב מאור גדול במישפט, הפרופסור ש"ז פלר: "האם נוכל להמשיך לסווג את עצמנו במחנה המדינות החופשיות אם נגביל באמצעי ענישה את חופש הפרט לקיים סתם מגע עם וולתו, יהיה זה מי שיהיה, ובלבד שלא יהיה למגע כל זיקה לקידום עבריינות?"

אין זה חוק למניעת טרור (לכך החוק הקודם היה יעיל, ללא צורך בתיקון) אלא חוק לטיפוח הלשנות ולהחרפת איבה. יבורכו כל אלה במיפלגתי, ומיפרם היה גדול, שמצפונם ציווה עליהם לשלול את הטקסט השעוררייתי הוה מעבר לכל ציווי של חובה קואליציונית.

כי למניין המיצוות המחייבות בחברתנו מתוסף איזה דיכר אחר-עשר: "לא תרבר". אל דיכר יהודי עם נוצרי או מוסלמי, אל דיכר יהודי חרדי עם יהודי קונסרווטיווי (ואל ייקבר יחד איתו), אל דיכר צעיר יהודי עם צעיר ערבי — ועכשיו, אל דיכר ישראלי עם פלסטיני, מכל מקום, לא לפני חקירתו על המועצות שהוא רשום בהן והסמינרים שהשתתף בהן והשקפת-העולם שהוא נוקט בה. היכרתי את הסנטור ג'ו מקארתי ממדינת ויסקונסין, את פעולתו וקורבנותיו. הוה היה אבי המושג "אשמה עקב מגע". הוה הביא אנשים חפים לידי התאבדות ומדינה גדולה אל מפתן של פשיטת-רגל מוסרית. הוה צוחק עלינו מקיברו, כי לשיטתו היתה עדנה. רווקא במדינת היהודים!

כאשר סכנה קיומית היתה מרחפת על מדינת-ישראל, היה מצב רוחה רגוע. בטוח, אופטימי, רווי חוון. עכשיו, כאשר ישראל היא המדינה הקטנה החוקה ביותר בהיסטוריה, היא לוקה בגילויי עצבנות, פחד, ובריחה מבוהלת מזיוו של עולם ומשילטון השכל. לפני שמדינת-ישראל תוכל לצעור הלאה, תצטרך לשוב לעצ' מה...